

**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ
FAALİYETLERİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR
VE BEKLENTİLERİ: BİLECİK VE YALOVA
İLLERİ UYGULAMASI**

**THE PROBLEMS FACED BY THE ACCOUNTANTS
AND THEIR EXPECTATIONS
(BILECİK and YALOVA SAMPLE)**

**Öğr.Gör.Ahmet GÖKGÖZ¹
Öğr.Gör.Mustafa ZEYTİN²**

ÖZET

Muhasebe meslek mensubu, işletmelerin bilgi kullanıcıları durumunda olan kişi ve kuruluşların ihtiyaç duyduğu bilgileri üretirken toplumun çıkarlarını da göz önüne aldığı için önemli sorumluluklar taşımaktadır. Bu sosyal sorumluluk duygusunun getirmiş olduğu çalışma koşulları, meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinde bir takım sorunlarla karşılaşmalarına ve beklentilerine de yol açmıştır.

Bu çalışma, Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşılaştıkları sorunları tespit etmeyi ve bu meslek mensuplarının iş dünyasından, maliyeden ve meslek odalarından beklentilerini ortaya koyarak çözüm önerileri getirmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla hazırlanan anket formu, Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına uygulanmış, elde edilen veriler istatistiksel paket programı yardımıyla analiz edilmiş ve bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

The professionals in the accountancy have important responsibilities as they produce the data required by the enterprises and they also take the interests of the public into consideration. The working conditions resulting from such a social responsibility leads the professionals to face some problems and accordingly to some expectations.

In this study, it is aimed to find out what problems the accountants in Bilecik and Yalova face while doing their job and to bring some suggestions to solve the problems by considering the expectations of the business world, finance department and trade associations. For these

¹ Yalova Üniversitesi, Yalova Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uyg. Bölümü, agokgoz@yalova.edu.tr

² Bilecik Üniversitesi, Söğüt Meslek yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uyg. Bölümü, mustafa.zeytin@bilecik.edu.tr

reasons, a poll was applied to the members of accountancy in Bilecik and Yalova and the data gathered was analyzed by using a statistical programme and the results were evaluated according to the findings.

Muhasebe mesleği, Muhasebe meslek mensubu, muhasebecilerin sorunları.
Accounting, the member of accounting, the problems faced by accountants.

1. GİRİŞ

Ülkemizde muhasebe mesleğinin yasal bir statüye kavuşturulması çalışmaları uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda, 1989 yılında 3568 sayılı yasa yürürlüğe girerek muhasebe mesleği Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanları altında üç gruba ayrılarak meslek mensuplarının yetki ve sorumlulukları yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu tarihten itibaren, mesleğin uygulanmasında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin başında tüm dünyada ve ülkemizde işletmelerin yaşadığı ekonomik, sosyal ve teknolojik alandaki değişimler gelmektedir. Ekonomik hayatın içinde yer alan muhasebe mesleğinin de bu değişimlerden etkilenmemesi mümkün değildir (Ayboğa, 2003:330). İşletmelerdeki değişime paralel olarak muhasebe mesleğine verilen önem daha da artmıştır.

Muhasebe mesleği, bilindiği gibi, ülkelerin ekonomik yapısını oluşturan özel ve kamu işletmelerinin muhasebe ve denetim ile ilgili tüm ekonomik faaliyetlerini yasalara, kurallara, ilkelere, standartlara ve yöntemlere dayalı olarak tarafsız, nesnel, sır tutar ve güvenilir bir tutumla gerçekleştirilmesini sağlayan bir meslek dalıdır (İbiş, 2002:134). Muhasebe mesleği uzun yıllardır toplumun gözünde işletmelerin ödeyeceği vergileri hesaplamaya çalışan bir meslek olarak görülmüştür. Ancak muhasebe meslek mensupları, işletmelerin vergilerini hesaplamının ve ekonomik faaliyetlerini kaydetmenin yanı sıra, bu bilgileri karar alma sürecinde kullanılabilir veriler haline getiren meslek sahipleridir (Altan, 2004:30). Bu yüzden, muhasebe bir düşünce tarzıdır ve temeli bir dengeye dayandığı için, dengeli düşünmeyi bir yaşam felsefesi haline getirmiştir (Akışık, 2005:1).

Ekonomilerin temelini oluşturan işletmelerin verimli çalışmaları ve gelişmeleri, iyi bir şekilde işleyen muhasebe ve denetim sistemine bağlıdır (Kutlu, 2008:75). Ekonomik ve mali yapının sağlıklı bir şekilde işleyişinin muhasebe meslek mensuplarına bağlı olduğu düşünülürse, muhasebe mesleği devlet ve işletmeler açısından önemli meslek grupları arasında yer almaktadır. Ekonomide yaşanan değişimler ile beraber, finansal raporlamanın yanında denetim niteliklerinin de ön plana çıkması, meslek mensuplarına önemli sorumluluklar da yüklemiştir (Kalaycı ve Tekşen, 2006:91). Bu sorumluluklar sonucunda bütün mesleklerde olduğu gibi, muhasebe mesleğinde de değer yargılarında çelişkiye düşme, kurallarda ve kararlarda anlaşamama ve mesleki problemler görülmektedir (Ayboğa, 2003:327). Meslek mensubu, yaşamış olduğu sorunlara rağmen mesleki ahlak kurallarına bağlı kalarak faaliyetlerini sürdürmek zorundadır.

Bilindiği gibi meslek mensubu topluma, devlete, mükelleflerine, meslektaşlarına ve kendine karşı sorumlulukları olan bir bireydir (Tükenmez ve Kutay, 2005:156). Sorumlulukları ise; isteğe bağlı sorumluluk, etik sorumluluk, yasal sorumluluk ve ekonomik sorumluluk gibi ayrımlara tutulmaktadır (Karasioğlu ve Altan, 2004:54; Kırılıoğlu, 2003:59). Bu sorumluluklarının bilinci ile hareket eden meslek mensupları bağımsız bir şekilde anlaşılabilir, doğru ve güvenilir bilgiler üretmeye çalışmaktadırlar. Tüm bu faaliyetleri gerçekleştirirken meslek yaşamları içerisinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmakta ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesini de beklemektedirler.

Ülkemizde muhasebe mesleği, bu mesleğe gönül verenler tarafından mesleğin icrasında yaşanan sıkıntılara rağmen, özverili bir şekilde yürütülmektedir (Yereli, 2006:3). Bu çalışmamızda, Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunları ve ilgililerden beklentilerini ele alarak bunlara çözüm önerileri getirebilmek amacıyla bir anket formu düzenlenmiştir. Anket sonuçlarına göre elde edilen bulgular ışığında yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu başlık altında çalışmanın amacı, evreni ve örneklemini, sınırlılığını, yöntemi ve çalışmada kullanılan tekniklere ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu meslek mensuplarının iş dünyasından, maliyeden ve meslek odalarından beklentilerini ortaya koyarak karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri getirebilmektir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Bu araştırmanın evrenini, Yalova ve Bilecik illeri sınırları içerisinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları (Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir) oluşturmaktadır. Bu illerin seçilmesindeki amaç; sanayi bölgelerine yakın konumda bulunmaları sebebiyle mevcut potansiyellerinin üzerinde ticaret hacmi bulunan iller arasında olmasıdır. Araştırmada meslek mensuplarının seçiminde kolayda örnekleme seçim yöntemi uygulanmıştır. Yalova ve Bilecik illerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları'ndan (Mayıs 2010 tarihi itibarıyla) alınan bilgiye göre odaya kayıtlı 352 muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır. Bu illerde faaliyet gösteren tüm meslek mensuplarına ulaşmanın mümkün olmadığından hareketle, seçilen kolayda örnekleme seçim yöntemi kapsamında 250 meslek mensubu ile araştırma yapılması düşünülmüşse de, ancak 127 meslek mensubuna anket formları ulaştırılarak geri bildirim sağlanmıştır. Örneklem ana kütleli %36 oranında temsil etmektedir.

2.3. Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Teknik

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu düzenlenmiştir. Anket formları³, daha sağlıklı sonuçlar alınması amacıyla, bizzat araştırmacı tarafından meslek mensuplarıyla yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Uygulanan ve değerlendirmeye alınan anket sayısı 127'dir. Anket verileri istatistiksel paket programı (SPSS 16.0) yardımı ile frekans analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının soruları doğru olarak cevaplandıkları kabul edilmiş, seçilen örnek kütlelerin, ana kütleyle anlamlı olarak yansıttığı, cevap verenlerin kesinlikle yönlendirilmediği varsayılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ve karşılaştıkları sorunları, meslek mensuplarının iş dünyasından, maliyeden ve meslek odalarından beklentileri hakkındaki bilgiler tablolar yardımıyla aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
SM	33	26,0	26,0	26,0
SMMM	94	74,0	74,0	100,0
YMM	0	0,0	0,0	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 127 muhasebe meslek mensubu unvanlarına göre incelendiğinde %26'sı Serbest Muhasebeci, %74'ü Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak faaliyette bulunmaktadır. Yalova ve Bilecik illerinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavir bulunmadığı için anket yapılamamıştır.

³ Anket formunun hazırlanmasında aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır:

- KALAYCI, Şeref ve TEKŞEN, Ömer (2006), “ Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 31, İstanbul, s.90-101.
- UZAY, Şaban ve TANÇ Şükran Güngör (2004), “Muhasebecilerin Sorunları ve Beklentileri: Kayseri ve Nevşehir İlleri Uygulaması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 22, İstanbul, s.94-104.
- UZAY, Şaban (2005), “Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 25, İstanbul, s.70-78.

Tablo 2: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	28	22,0	22,0	22,0
Erkek	99	78,0	78,0	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının Tablo 2’de de görüldüğü gibi, %22’si kadın ve %78’i erkektir.

Tablo 3: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	108	85,0	85,0	85,0
Bekar	19	15,0	15,0	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının %85’i evli ve %15’i bekârdır.

Tablo 4: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşlara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
21-30	8	6,3	6,3	6,3
31-40	57	44,9	44,9	51,2
41-50	36	28,3	28,3	79,5
51-60	20	15,8	15,8	95,3
61 ve üzeri	6	4,7	4,7	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %6,3’ü 21-30 yaş arasında, %44,9’u 31-40 yaş arasında, %28,3’ü 41-50 yaş arasında, %15,8’i 51-60 yaş arasında ve %4,7’si ise 61 yaş ve üzerinde yer almaktadır.

Tablo 5: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ortaöğretim	15	11,8	11,8	11,8
Ön Lisans	20	15,8	15,8	27,6
Lisans	88	69,3	69,3	96,9
Lisans Üstü	4	3,1	3,1	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim seviyesi, %11,8'i ortaöğretim, %15,8'i ön lisans, %69,3'ü lisans ve %3,1'i de lisans üstü şeklindedir.

Tablo 6: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1.000 TL'den az	10	7,9	8,1	8,1
1.001-1.500 TL arası	20	15,8	16,3	24,4
1.501-2.000 TL arası	36	28,3	29,3	53,7
2.001-2.500 TL arası	13	10,2	10,6	64,3
2.501-3.000 TL arası	18	14,2	14,6	78,9
3.001 TL ve fazlası	26	20,5	21,1	100,0
Cevapsız	4	3,1		
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının gelir durumları, %8,1 1.000 TL'den az, %16,3 1.001-1.500 TL arası, %29,3 1.501-2.000 TL arası, %10,6 2.001-2.500 TL arası, %14,6 2.501-3.000 TL arası ve %21,1 3.001 TL ve fazlası şeklindedir.

Tablo 7: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Yıllarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
5 yıldan az	20	15,8	15,8	15,8
6-10 yıl arası	25	19,7	19,7	35,5
11-15 yıl arası	30	23,6	23,6	59,1
16-20 yıl arası	17	13,4	13,4	72,5
21-25 yıl arası	13	10,2	10,2	82,7
26 yıldan fazla	22	17,3	17,3	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Tablo 7'de de görüldüğü gibi, muhasebe meslek mensuplarının %15,8'inin 5 yıldan az, %19,7'sinin 6-10 yıl arası, %23,6'sının 11-15 yıl arası, %13,4'ünün 16-20 yıl arası, %10,2'sinin 21-25 yıl arası ve %17,3'ünün ise 26 yıldan fazla tecrübeye sahip olduğu şeklindedir.

Tablo 8: Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekillerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bağımsız	116	91,4	91,4	91,4
Şirkete Bağlı	7	5,5	5,5	96,9
Bir Muhasebecinin Yanında	4	3,1	3,1	100,0
Toplam	127	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %91,4' ü bağımsız olarak, %5,5' i bir şirkete bağlı olarak ve %3,1' i de bir meslek mensubunun yanında mesleklerini icra etmektedirler.

Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentilerine ait analiz sonuçları yorumlanırken bazı durumlarda kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri birlikte ele alınarak **“katılıyorum”**, bazı durumlarda kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri birlikte ele alınarak **“katılmıyorum”** şeklinde yorum yapılmaya çalışılmıştır.

Tablo 9: Muhasebe Meslek Mensubunun Karşılaşabileceği Sorunlar veya Problemler

SORUNLAR VE PROBLEMLER	Sorunlara ve Problemlere Katılım Durumu (%) ⁴						
	1	2	3	4	5	x	σ
Mükellefler tarafından az vergi ödetilmesi yönünde taleplerin olması	13,1	12,3	17,2	23,0	34,4	3,533	1,409
Kanunlarda, mevzuatlarda sürekli meydana gelen değişikliklerin takip edilememesi	9,8	9,0	13,1	44,3	23,8	3,631	1,221
Meslektaşlar tarafından daha ucuz defter tutulması	11,4	3,3	8,1	25,2	52,0	4,033	1,330
Muhasebe mesleğinde iş yükünün çok fazla olması	3,3	3,3	7,3	29,3	56,9	4,333	0,981
Alınan ücretlerin emeğimizin karşılığı olmaması	4,1	7,3	4,9	17,1	66,7	4,350	1,123
Mükelleflerden muhasebe ücretlerinin zamanında veya hiç tahsil edilememesi	8,1	4,1	7,3	24,4	55,3	4,577	4,833
İş yoğunluğundan dolayı özel hayata zaman ayrılamaması	3,3	5,7	13,0	37,4	40,7	4,065	1,030
Alınan muhasebe ücretlerinin büro masraflarını karşılamaya yetmemesi	14,8	17,2	16,4	27,0	24,6	3,295	1,395
Muhasebeci sayısının fazlalığından dolayı tutulan defterin az olması	16,7	23,3	10,8	26,7	22,5	3,150	1,436
Mükellef sayısının azlığından dolayı tutulan defterin az olması	20,8	23,3	13,3	22,5	20,0	2,975	1,452
Denetimlerin sık yapılması	13,3	20,8	26,7	25,8	13,3	3,050	1,242
Ekonomik krizler nedeniyle daralan iş hacmi	5,0	9,9	9,9	38,0	37,2	3,926	1,149
Sürekli değişen muhasebe paket programlarına uyum sağlayamama	34,2	22,5	15,0	11,7	16,7	2,542	1,478
Muhasebe uygulamalarında	15,8	16,5	10,7	34,7	22,3	3,314	1,397

⁴ 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum, x: Ortalama, σ : Standart Sapma.

SORUNLAR VE PROBLEMLER	Sorunlara ve Problemlere Katılım Durumu (%) ⁴						
	1	2	3	4	5	x	σ
meydana gelen değişikliklerle ilgili bilgilerin yetkili makamlarca eğitimin verilmemesi							
Ruhsatı olmayıp muhasebe defteri tutan kişilerin çokluğu	16,7	7,5	19,2	23,3	33,3	3,492	1,444
Meslekte yükselmede bir çok sınavın yapılması	18,3	16,7	14,2	22,5	28,3	3,258	1,487
Devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çokluğu	4,9	6,5	7,3	38,2	43,1	4,081	1,098
Mükelleflerin defterlerinin tutulmasının yanında tüm işleriyle ilgilenilmesi	10,8	7,5	7,5	30,8	43,3	3,883	1,336
Mükelleflerin evraklarını zamanında ulaştırmaması	6,6	5,7	9,0	32,0	46,7	4,066	1,176
Vergi ve SGK incelemelerinde deneticilerin olumsuz yanlı tutumları	6,6	10,7	13,9	38,5	30,3	3,754	1,187
Vergi incelemelerinde mükelleflerin potansiyel suçlu gibi görülmesi ve tehditkar tavırlar	4,9	9,0	15,6	34,4	36,1	3,877	1,147
Tecrübeli personelin olmaması	5,3	15,0	17,7	38,1	23,9	3,602	1,161

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunların frekans dağılımları Tablo (9)'da gösterilmiştir. Tablo (9) incelendiğinde “*Muhasebe mesleğinde iş yükünün çok fazla olması*” yargısı %86,2 oran ile yüksek düzeyde kabul görerek muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının ilk sırasında yer almaktadır. Muhasebeciler, işletmelere ait işlemleri her ne kadar da bilgisayar ortamında paket programlar aracılığı ile gerçekleştirmiş olsalar da yapmış oldukları bir takım işlerin gereksiz olduğu ve zamanlarının büyük çoğunluğunu aldığını ifade etmişlerdir. Meslek mensupları yapılan vergisel işlemlerin daha basit hale indirgenmesini ve bazı işlerin birleştirilerek pratik bir şekle dönüştürülmesini istemektedirler. Özellikle, şuan gündemde olan “e-muhasebe” sisteminin bir an önce aktif hale getirilerek işlemlerin tamamının elektronik ortam aracılığı ile yapılması sonucunda bulunmuş oldukları iş yükünün hafifleyeceği kanısına sahiptirler. Elektronik ortamda kayıtların yapılması ve saklanması, hem vergisel denetim açısından zaman tasarrufu sağlayarak daha etkin denetim yapılması olanağını yaratacak hem de kayıtların zamanlaşımına karşı korunması ile daha uzun süre muhafaza imkânı yaratacaktır.

Bu yargıyı ikinci sırada % 83,8 oranı ile “*Alınan ücretlerin emeğimizin karşılığı olmaması*” yargısı izlemektedir. Meslek odası yönetim kurulu tarafından belirlenen ücret tarifelerinin meslek mensuplarınca

uygulanmasına rağmen, yıl içinde yaşanan ekonomik şartlardaki değişimler nedeniyle alınan ücretlerin yetersiz kaldığı dile getirilmektedir. Meslekteki iş yükünün her geçen gün artış göstermesi meslek mensuplarında, alınan ücretlerin iş yüküne göre düşük olduğu düşüncesini yaratmaktadır.

Meslek mensuplarının sorunları ve problemleri başlığında ele alınan diğer faktörlerin oransal ağırlıkları ise sırasıyla; %81,3 oranı ile “Devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çokluğu”, %79,7 oranı ile “Mükelleflerden muhasebe ücretlerinin zamanında veya hiç tahsil edilememesi”, %78,7 oranı ile “Mükelleflerin evraklarını zamanında ulaşturmaması”, %78,1 oranı ile “İş yoğunluğundan dolayı özel hayata zaman ayıramaması”, %77,2 oranı ile “Meslektaşlar tarafından daha ucuz defter tutulması”, %75,2 oranı ile “Ekonomik krizler nedeniyle daralan iş hacmi”, %74,1 oranı ile “Mükelleflerin defterlerinin tutulmasının yanında tüm işleriyle ilgilenilmesi”, %70,5 oranı ile “Vergi incelemelerinde mükelleflerin potansiyel suçlu gibi görülmesi ve tehditkâr tavırlar”, %68,8 oranı ile “Vergi ve SGK incelemelerinde deneticilerin olumsuz yanlı tutumları”, %68,1 oranı ile “Kanunlarda, mevzuatlarda sürekli meydana gelen değişikliklerin takip edilememesi”, %62 oranı ile “Tecrübeli personelin olmaması”, %57,4 oranı ile “Mükellefler tarafından az vergi ödetilmesi yönünde taleplerin olması”, %57 oranı ile “Muhasebe uygulamalarında meydana gelen değişikliklerle ilgili bilgilerin yetkili makamlarca eğitimin verilmemesi”, %56,6 oranı ile “Ruhsatı olmayıp muhasebe defteri tutan kişilerin çokluğu”, %51,6 oranı ile “Alınan muhasebe ücretlerinin büro masraflarını karşılamaya yetmemesi”, %50,8 oranı ile “Meslekte yükselmede bir çok sınavın yapılması” olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının; “Muhasebeci sayısının fazlalığından dolayı tutulan defterin az olması”, “Mükellef sayısının azlığından dolayı tutulan defterin az olması”, “Denetimlerin sık yapılması” gibi mesleğe ilişkin sorun ve problem olarak düşünülen faktörlerin fazla etkisi olmadığı görüşünde birleştikleri görülmüştür. Ayrıca dikkat çekici diğer bir nokta da, araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük bir çoğunluğunun sorun ve problemler başlığında “Sürekli değişen muhasebe paket programlarına uyum sağlayamama” faktörünün önemli bir sorun olmadığı görüşünde birleşmeleridir. Bu durum da göstermektedir ki, meslek mensupları meslekleri ile ilgili olan teknolojik değişimlere çabuk uyum sağlamakta ve bu değişimlerin işlerini daha da rahatlattığı görüşünü desteklemektedirler.

Tablo 10: Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Dünyasından Beklentileri

BEKLENTİLER	Beklentilere Katılım Durumu (%) ⁵						
	1	2	3	4	5	x	σ
Muhasebe ücretlerini zamanında ve aylık olarak ödemesi	8,2	1,6	0,8	13,1	76,2	4,475	1,166
Muhasebe belgelerini zamanında ve eksiksiz olarak getirmesi	8,1	1,6	2,4	16,1	71,8	4,419	1,169
Vergi ödemelerini kendilerinin yapması	8,2	1,6	1,6	18,0	70,5	4,410	1,170
Sorumluluklarının farkında olması	4,0	2,4	5,6	22,6	65,3	4,427	0,997
Mali konularda sürekli muhasebeci ile ilişki içinde olması	1,6	8,9	3,3	19,5	66,7	4,407	1,023
Mükellef ile karşılıklı saygı ve güvene dayalı ilişki geliştirilmesi	2,4	2,4	8,1	21,8	65,3	4,452	0,923
Muhasebe kayıtlarındaki ve mali tablolardaki bilgilerin kendi isteği doğrultusunda değiştirilmesini istememesi	5,8	5,8	8,3	18,3	61,7	4,242	1,188
Ekonomik nitelikteki sırlarını muhasebecisi ile paylaşması	4,9	4,1	11,5	33,6	45,9	4,115	1,085
Yanıtıcı belge kullanmaması ve belgeleri düzenli tutması	4,1	4,1	4,9	16,3	70,7	4,455	1,042
Muhasebe ücretinin pazarlığına girmemesi	7,4	2,5	5,8	16,5	67,8	4,347	1,181

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerinden beklentilerinin frekans dağılımları Tablo (10) da toplu olarak gösterilmiştir. Tablo (10) incelendiğinde, muhasebecilerin iş dünyasından beklentilerinin yer aldığı yargıların tamamı muhasebeciler tarafından önemli olarak görülmüş olup, bunların başında %89,2 oranıyla mükelleflerin “*Muhasebe ücretlerini zamanında ve aylık olarak ödemesi*” gelmektedir. Meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun bu yargıda birleşmeleri mükelleflerinden olan alacaklarının fazlalığı ve düzenli bir tahsilat politikası izleyememelerinden kaynaklandığını göstermektedir. Piyasaların içinde bulunmuş olduğu ekonomik sıkıntıyı bahane eden mükelleflerin öncelik sırası olarak diğer ödemelerine yönlendiklerini söyleyen muhasebeciler tahsilat sıkıntısı çektiklerini dile getirmişler. Bu sıkıntı içerisinde olmadıklarını belirten meslek mensupları ise, ödeme yapmayan yada tahsilat sorunuyla karşılaştıkları mükelleflerinin defterlerini iade ederek onlarla çalışmayı istemediklerini belirtmişlerdir. Bunu ikinci sırada %88,5 oran ile mükelleflerin “*Vergi ödemelerini kendilerinin yapması*” izlemektedir. Birçok mükellefin vergi ödemelerini dahi muhasebecilerin yapması gerektiği düşüncesine sahip olmaları meslek

⁵ 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum, x: Ortalama, σ : Standart Sapma.

mensuplarını zor durumda bırakmakta ve zaten aylık ücretlerini tahsil etmekte zorluk çeken meslek mensuplarının bir de mükelleflerinin vergilerinden doğan alacaklarının da olması maddi açıdan sıkıntılar yaşamalarına sebebiyet vermektedir.

Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının iş dünyasından beklentileri kapsamındaki diğer faktörlerin aldıkları oransal ağırlıklar ise sırasıyla; %87,9 oranı ile “*Muhasebe belgelerini zamanında ve eksiksiz olarak getirmesi*” ve “*Sorumluluklarının farkında olması*”, %87,1 oranı ile “*Mükellef ile karşılıklı saygı ve güvene dayalı ilişki geliştirilmesi*”, %87 oranı ile “*Yanılıcı belge kullanmaması ve belgeleri düzenli tutması*”, %86,2 oranı ile “*Mali konularda sürekli muhasebeci ile ilişki içinde olması*”, %84,3 oranı ile “*Muhasebe ücretinin pazarlığına girmemesi*”, %80 oranı ile “*Muhasebe kayıtlarındaki ve mali tablolarındaki bilgilerin kendi isteği doğrultusunda değiştirilmesini istememesi*”, %79,5 oranı ile “*Ekonomik nitelikteki sırlarını muhasebecisi ile paylaşması*” olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Muhasebe Meslek Mensubunun Maliye’den Beklentileri

BEKLENTİLER	Beklentilere Katılım Durumu (%) ⁶						
	1	2	3	4	5	x	σ
Bürokratik işlemlerin azaltılması	0,0	0,8	1,6	14,5	83,1	4,798	0,494
Kayıt dışı ekonominin önlenmesi ve azaltılması	0,8	1,6	2,4	18,4	76,8	4,688	0,677
Vergi mevzuatında yapılacak değişikliklerde muhasebecilerin de görüşünün alınması	0,8	0,0	1,6	12,9	84,7	4,807	0,536
Vergi yargısının daha hızlı karar vermesinin sağlanması	0,8	0,8	1,6	21,1	75,6	4,699	0,626
Vergi sisteminin daha basit hale getirilmesi	0,8	1,6	6,4	19,2	72,0	4,600	0,751
Muhasebe standartlarının uygulamaya geçirilmesi	0,8	1,6	2,4	24,4	70,7	4,626	0,694
Vergi incelemelerinde denetçilerin önyargılı davranmaması	2,4	3,2	4,0	29,0	61,3	4,436	0,904

Tablo (11) de görüleceği gibi meslek mensuplarının maliyeden beklentilerinin önem derecesi yüksek seviyededir. Tablo (11) incelendiğinde, muhasebecilerin maliyeden beklentilerinin başında %97,6 oranı ile “*Bürokratik işlemlerin azaltılması*” ve “*Vergi mevzuatında yapılacak değişikliklerde muhasebecilerin de görüşünün alınması*” gelmektedir. Bu yargılara verilen yüksek düzeydeki önem de göstermektedir ki, Maliye Bakanlığı’nın TÜRMOB yetkilileri ile bir araya gelerek muhasebe

⁶ 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum, x: Ortalama, σ: Standart Sapma.

mesleğinde gerçekleştirilen bürokratik işlemlerin daha pratik hale getirilmesini sağlayıcı çözümler üretmesi ve vergi mevzuatında yapılacak yeni düzenlemelerin TÜRMOB ve meslek odalarından görüş alınarak birlikte hareket edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu faktörleri ikinci sırada %96,7 oran ile “*Vergi yargısının daha hızlı karar vermesinin sağlanması*” izlemektedir. Ülkemizde yargının içinde bulunduğu yoğun çalışma ortamının vergisel uzlaşmalarda da sıkıntılar yarattığı görülmektedir. Tüm alanlarda olduğu gibi vergi uyumsuzluklarının hızlı bir şekilde karara bağlanması, yargının yoğun iş temposunun azaltılması sonucu gerçekleşeceği konusunda meslek mensupları ortak düşünceye sahiptirler.

Muhasebe meslek mensuplarının maliyeden beklentileri başlığında diğer faktörlere vermiş oldukları önem dereceleri sırasıyla; %95,2 oranı ile “*Kayıt dışı ekonominin önlenmesi ve azaltılması*” , %95,1 oranı ile “*Muhasebe standartlarının uygulamaya geçirilmesi*”, %91,2 oranı ile “*Vergi sisteminin daha basit hale getirilmesi*”, %90,3 oranı ile “*Vergi incelemelerinde denetçilerin önyargılı davranmaması*” olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Muhasebe Meslek Mensubunun Meslek Odasından Beklentileri

BEKLENTİLER	Beklentilere Katılım Durumu (%) ⁷						
	1	2	3	4	5	x	σ
Meslek odasının mevzuatta meydana gelen değişiklikleri bilgilendirme amaçlı aylık dergi çıkarması	3,2	6,5	6,5	33,9	50,0	4,210	1,038
Dergi çıkartma imkânı olmayan meslek odalarının önemli konularda sms veya mesaj ile bilgilendirme yapması	1,6	0,8	7,3	38,2	52,0	4,382	0,795
Meslek odası tarafından meslektaşlar arasında haksız rekabete çözüm bulunması	0,8	5,6	3,2	25,6	64,8	4,480	0,867
Meslek odası tarafından meslektaşlar arasındaki diyalogun artırılması için sosyal aktivitelerin artırılması	0,8	1,6	7,3	36,3	54,0	4,411	0,765

⁷ 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum, x: Ortalama, σ: Standart Sapma.

BEKLENTİLER	Beklentilere Katılım Durumu (%) ⁷						
	1	2	3	4	5	x	σ
Meslek odası tarafından meslek içi eğitimin artırılması	0,8	0,8	3,2	39,2	56,0	4,488	0,679
Meslek odası tarafından resmi kurumlarla ilgili karşılaşılan sorunların çözümüne yardımcı olunması	1,6	0,8	4,1	38,2	55,3	4,447	0,760
TÜRMOB tarafından muhasebecinin hakkını savunan muhasebe hukukunun oluşturulması	0,8	0,0	2,4	25,6	71,2	4,664	0,608
TÜRMOB veya muhasebe odası tarafından sınavlara hazırlık kurslarının verilmesi	1,7	1,7	13,2	42,1	41,3	4,198	0,853
TÜRMOB tarafından muhasebecilere yeni iş sahalarının açılması	1,7	3,4	9,3	30,5	55,1	4,339	0,908
TÜRMOB tarafından muhasebe mesleğinin toplum tarafından tanınması için çalışmaların yapılması	0,8	1,6	5,6	31,2	60,8	4,496	0,747
Meslek odası tarafından yıllık zorunlu bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi	2,5	0,8	10,2	35,6	50,8	4,314	0,884

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının meslek odasından beklentilerin yer aldığı Tablo (12) deki yargılara meslek mensuplarının katılım oranları yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. “*TÜRMOB tarafından muhasebecinin hakkını savunan muhasebe hukukunun oluşturulması*” yargısı muhasebeciler tarafından en yüksek düzeyde (%96,8) katılımı gerçekleşmiştir. 1989 yılında kabul edilen 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik kanununun 2008 yılında 5786 sayılı kanunla yapılan değişikliklerine rağmen meslek mensupları tarafından hukuksal haklarını tam anlamıyla savunan bir şekle dönüştürülemediğini düşünmektedirler. Meslek mensupları mükelleflere ve kamu otoritesine karşı kendi haklarının daha fazla ön planda yer alacağı bir meslek hukukunun oluşturulması gerektiğini dile getirmektedirler.

Meslek odasından beklentilerin ikinci sırasında %95,2 gibi yüksek bir oranla “*Meslek odası tarafından meslek içi eğitimin artırılması*” yargısı

gelmektedir. Meslek mensupları, gelişen ve değişen ekonomik koşullar ve uygulamalara yönelik olarak bilgilendirme toplantılarının ve eğitim seminerlerinin daha sık gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bu sayede, meslekleri ile ilgili olarak yapılan değişiklikleri yakından takip ederek uygulama safhasında hata yapma olasılıklarını en aza indirebilecekleri konusunda hem fikir oldukları görülmektedir.

Meslek mensuplarının meslek odasından beklentileri kapsamındaki diğer faktörlerin aldıkları oransal ağırlıklar ise sırasıyla; %93,5 oranı ile “Meslek odası tarafından resmi kurumlarla ilgili karşılaşılan sorunların çözümüne yardımcı olunması”, %92 oranı ile “TÜRMOB tarafından muhasebe mesleğinin toplum tarafından tanınması için çalışmaların yapılması”, %90,4 oranı ile “Meslek odası tarafından meslektaşlar arasında haksız rekabete çözüm bulunması”, %90,3 oranı ile “Meslek odası tarafından meslektaşlar arasındaki diyalogun artırılması için sosyal aktivitelerin artırılması”, %90,2 oranı ile “Dergi çıkartma imkânı olmayan meslek odalarının önemli konularda sms veya mesaj ile bilgilendirme yapması”, %86,4 oranı ile “Meslek odası tarafından yıllık zorunlu bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi”, %85,6 oranı ile “TÜRMOB tarafından muhasebecilere yeni iş sahalarının açılması”, %83,9 oranı ile “Meslek odasının mevzuatta meydana gelen değişiklikleri bilgilendirme amaçlı aylık dergi çıkarması”, %83,4 oranı ile “TÜRMOB veya muhasebe odası tarafından sınavlara hazırlık kurslarının verilmesi” olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzün küresel ekonomi sistemi içerisinde muhasebe mesleğinin önemi giderek artmaktadır. Ekonominin ve mali yapının sağlıklı bir şekilde işleyişini sağlayan işletmeler, karar alma süreçlerinde doğru ve güvenilir bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bilgilerin ana kaynağını da muhasebe birimi ve dolayısıyla muhasebe meslek mensupları üretmektedirler. Ekonominin karmaşık yapısı içerisinde bilgi üretmeye çalışan meslek mensupları da çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmakta ve bir takım beklentiler içerisine girmektedirler. Bu çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının karşılaştığı muhtemel olan sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik olarak ilgili birimlerden beklentilerini tespit amacıyla Yalova ve Bilecik illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına anket formu uygulanmıştır.

Anket sonuçları incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının karşılaştığı sorunların çoğunlukla; iş yükünün çok fazla olması, alınan ücretlerin yetersiz olması, devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çokluğu, mükelleflerin evrakını zamanında ulaştırmaması, mükelleflerden muhasebe ücretlerinin zamanında veya hiç tahsil edilememesi şeklinde olduğu görülmektedir.

Doğaldır ki; sorunları olan bireyler veya gruplar çözüm için bazı otorite veya birimlerden beklenti içerisine girmektedir. Muhasebe meslek mensupları genel itibarıyla İş Dünyası (mükellefler), Maliye (devlet) ve

Muhasebe Odası ile ilişki içerisinde. Bu sebeple çalışmada muhasebe meslek mensuplarının İş Dünyası'ndan, Maliye'den ve Muhasebe Odası'ndan beklentilerini tespiti yönelik sorular sorulmuştur.

Muhasebe meslek mensuplarının iş dünyasından (mükelleflerden) beklentileri genel itibariyle ücretlerin zamanında ve aylık olarak ödenmesi ile mükelleflerin vergi ödemelerini kendilerinin yapmaları, muhasebe belgelerini zamanında ve eksiksiz olarak teslim etmeleri, sorumluluklarının farkında olmaları ve mükellef ile karşılıklı olarak saygı ve güvene dayalı ilişki kurulması şeklindedir.

Muhasebe meslek mensuplarının Maliye'den beklentileri kapsamında öne çıkan yargılar; bürokratik işlemlerin azaltılması, vergi mevzuatında yapılacak değişikliklerde muhasebecilerin de görüşünün alınması, vergi yargısının daha hızlı karar vermesinin sağlanması, muhasebe standartlarının uygulamaya geçirilmesi, kayıt dışı ekonominin önlenmesi veya azaltılması şeklindedir.

Muhasebe meslek mensuplarının Meslek Odası'ndan beklentileri ise; meslek mensuplarının hukukunun korunması, meslek içi eğitim sayısının ve niteliklerinin artırılması, resmi kurumlarda karşılaşılan sorunların çözümüne yardımcı olunması, meslektaşlar arasında haksız rekabete çözüm bulunması, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha iyi tanınması için çalışmaların yapılması şeklindedir.

Anket formunun sonunda muhasebe meslek mensuplarının eklemek istedikleri sorunlar ve beklentileri için ayrılan kısımdan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Muhasebe mesleğine gösterilen saygının ve verilen değer artırılması için çalışmalar yapılması,
- Maliye Bakanlığı'nın muhasebe ücretlerini tahakkuk sistemi ile mükelleflerden toplayıp muhasebeci hesabına her ay düzenli aktarması,
- Muhasebe Odası tarafından Lonca Sistemi gibi bir sistem kurularak mesleğe yeni katılan mensuplara örnek olunması,
- Beyan dönemlerinin üst üste gelmesinden dolayı yaşanan sıkıntıların çözülmesi,
- Meslek mensupları arasındaki haksız rekabetin önlenip gerekli müeyyidelerin uygulanması,
- Bazı işlemlere muhasebeciler tarafından yapılma zorunluluğu getirilerek meslek mensupları lehine gelir artışı sağlanması,
- 1 Temmuz ile 20 Temmuz tarihleri arasında ilan edilen tatilin 30 güne çıkarılması ve tatil süresi içerisinde verilmesi gereken beyanname ve bildirgelerin ertesi ay verilebilmesi suretiyle ilgili dönemin tatil yapılabilir bir şekilde getirilmesi,
- Mali sorumluluk sigortasının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması şeklinde sıralanabilir.

Araştırmamızın bulgu ve sonuçları literatürdeki muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri kapsamındaki araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında, meslek mensuplarının, yöneltilen anket sorularına vermiş oldukları cevapların önem derecelerinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin Uzay ve Tanç'ın 2004 yılında yapmış oldukları çalışmada, meslek mensuplarının sorunlarının ilk sırasında “mükelleflerin ücretlerini ödemede karşılaştıkları zorluklar” yer alırken, Kalaycı ve Tekşen'in 2006 yılında yaptıkları çalışmada ilk sırayı “mükellefler tarafından en iyi muhasebeci en az vergi ödeten muhasebeci olarak görünmesi” görüşleri yer almaktadır. Çalışmamızda ise “muhasebe mesleğinde iş yükünün çok fazla olması” ilk sırayı almaktadır. Buradan da değişen ve gelişen ekonomik koşullara bağlı olarak meslek mensuplarının yıllar itibarıyla sorunlarının benzerlik göstermesine rağmen önem derecelerinde değişimlerin olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda meslek mensuplarının iş dünyasından ve maliyeden beklentileri kapsamında yöneltilen sorulara meslek mensuplarının vermiş oldukları cevapların önem dereceleri daha önceki araştırma sonuçları ile büyük oranda tutarlı ve örtüşen bir yapıdadır. Ancak diğer çalışmalarda meslek odasından beklentiler kısmında “haksız rekabetin önlenmesi” konusu beklentilerin ilk sıralarında görülürken çalışmamızda “meslek hukukunun korunması” ilk sırada yer almaktadır. Bu sonuçta göstermektedir ki, meslek mensupları, meslek hukukunun korunması ile haksız rekabetin önenebileceğine inanmaktadırlar.

Bu çalışmada, Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri dile getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmamız, bu illerde yapılan ilk çalışma olma özelliğine sahiptir. Uygulama kapsamındaki illerde Yeminli Mali Müşavir (YMM) olmaması ve bağımlı çalışan meslek mensuplarının sayısının kısıtlı olması sebebiyle bu gruba dahil olan meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri tam anlamı ile ele alınamamıştır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda bağımlı çalışan meslek mensupları, Yeminli Mali Müşavirler ve mesleğe yeni başlayacak olan adaylar hakkında da benzer çalışmalar yapılarak meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri daha ayrıntılı olarak ortaya konulabilir. Burada önemli olan nokta, meslek odalarının ve muhasebe mesleği ile ilgili olan tarafların bu sorunları ve beklentileri dikkate alarak bir an önce çözüme kavuşturabilmeleridir.

KAYNAKÇA

1. AKIŞIK, Orhan (2005), *Uluslar arası Karşılaştırmalı Bir İnceleme Muhasebe Mesleği ve Meslek Ahlak Kuralları*, Türmob Yayınları, Ankara.
2. ALTAN, Mikail (2004), “Muhasebecilik Mesleğinin Toplumda Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 11, Konya, s.29-54.

3. AYBOĞA, Hanifi. (2003), “Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: XVIII, Sayı 1, İstanbul, s.327-359.
4. İBİŞ, Cemal (2002), *Bilgi Çağında Muhasebecilik Mesleğinin Geleceği ve Yeni Muhasebeci Kimliği*, XVII.Türkiye Muhasebe Kongresi, Türmob Yayınları, İstanbul.
5. KALAYCI, Şeref ve TEKŞEN, Ömer (2006), “Muhasebe Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 31, İstanbul, s. 90-101.
6. KARASİOĞLU, Fehmi ve ALTAN, Mikail (2004), “Muhasebecilerin Bilgi, Beceri, Güvenilirlik ve Toplumsal Sorumluluk Açısından Toplumun Çeşitli Katmanları Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 21, İstanbul, s.53-64.
7. KIRLIOĞLU, Hilmi (2003), “Mesleki Etik ve Ülkemizde Muhasebe Denetimi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 17, İstanbul, s.59-68.
8. KUTLU, Hüseyin Ali (2008), *Muhasebe Meslek Ahlakı*. Nobel Yayınları, Ankara.
9. TÜKENMEZ, Mine .N. ve KUTAY, Nilgün (2005), “Muhasebe Meslek Mensubunun Karar alma Sürecinde Meslek Ahlakının Yeri: Çok Boyutlu Analiz – İzmir Örneği”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 25, İstanbul, s.155-164.
10. UZAY, Şaban (2005), “Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 25, İstanbul, s.70-78.
11. UZAY, Şaban. ve TANÇ, Şükran Güngör (2004). “Muhasebecilerin Sorunları ve Beklentileri: Kayseri ve Nevşehir İlleri Uygulaması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 22, İstanbul, s. 94-104.
12. YERELİ, Ahmet Burçin (2006), “Muhasebe Meslek Mensupları Anketi: Mesleki Profil, Sorunlar, Çözüm Önerileri”, http://www.alomaliye.com/agustos_06/meslek_mensuplari_anketi.pdf, 29.12.2010.